

נייר עמדה בנושא התוכנית הכלכלית לשנת 2025 והפגיעה שלה בנשים

בצל המלחמה הקשה בכל החזיתות, הורדות דירוג האשראי והתחזיות השליליות הייתה ציפייה בקרב הציבור כי התוכנית הכלכלית 2025 תשדר מסר של יעילות, תציג התייחסות לאיומים שמתריעות מפניהן סוכנויות הדירוג ותקדם רפורמות של טיוב רגולציה והוצאות מיותרות של הממשלה. בפועל, עיון בתוכנית מצביע על כך כי לא רק שחסרה הסתכלות רחבה על מנועי צמיחה של המשק ותוכניות ארוכות טווח, בכל הנוגע לסוגיות הקריטיות ביותר לכלכלה הישראלית, **סעיפים רבים בה מציגים פגיעה כלכלית דווקא במגזרים העובדים ומשלמי המיסים במעמד הביניים והשכבות החלשות, במקצועות ושירותים בהם רוב המועסקות או הזכאיות להטבות הין נשים**. לאור העובדה שהתוכנית מציגה מסה קיצונית של רפורמות מסועפות, ובמקביל ניתן זמן קצר ומוגבל להערות הציבור, **במסמך נתייחס למספר של סעיפים המציגים פגיעה כלכלית ישירה בנשים, וכפי שנציג בהמשך, עלולים להעמיק את הפערים המגדריים בין המינים, ולפגוע במעמדן של הנשים הישראליות המהוות 51% מהאוכלוסייה**.

להלן פירוט ההחלטות וההערות הרלוונטיות לכל החלטה:

1. הקפאת השכר הממוצע, המדד, שכר המינימום, שכר נושאי המשרה ועדכון גמלאות ותשלומים- עמודים 17-25:

מוצע להקפא את השכר הממוצע, המדד, שכר המינימום, שכר נושאי המשרה ועדכון גמלאות ותשלומים ולא להצמידם למדד המחירים לצרכן. מנגנון ההצמדה למדד המחירים לצרכן נוצר על מנת להגן על השכבות החלשות בייחוד במצבים כמו המציאות הנוכחית, כשהאינפלציה מתחילה לעלות וערך הכסף נשחק. בהקשר לאוכלוסיית הנשים בישראל, ראשית, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, **נשים מהוות רוב מבין מקבלי שכר המינימום בישראל**. נכון ל-2018, **אחוז הנשים המצטבר מתוך סך כל המשתכרים מינימום ומטה עומד על-61.8%**. שנית, למרות שחסרים נתונים המציגים פילוח מגדרי של זכאי קצבאות במשרד הרווחה, ניתן להסיק כי **בעקבות העובדה שנשים משתכרות נמוך יותר מאשר הגברים, הן גם קהל היעד העיקרי של הקצבאות, בייחוד הבטחת הכנסה**. לכן, פגיעה בהצמדת הקצבאות ושכר המינימום, היא פגיעה ישירה בנשים המוחלשות ביותר בחברה והפקרה של הזכות שלהן להתקיים בכבוד.

2. תיקונים במנגנון גביית דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות- עמודים 26-29:

בתיקונים מוצע להגדיל את גביית דמי ביטוח לאומי ודמי בריאות, בין היתר גם במגזר הלא עובד, בדגש על סטודנטים וסטודנטיות במוסדות להשכלה גבוהה ותלמידי ישיבות. למרות הערכתנו הרבה על העקרון שעומד מאחורי ההחלטה לקבוע שנטל החובות יוטל על תלמידים באופן שווה- לצערנו אין שוויון בהיבט של הזכאות לזכויות. בפועל תלמידות במוסדות להשכלה גבוהה מקבלות פחות סיוע כלכלי מהמדינה כדוגמאת קצבאות לתלמידי הישיבות. **על פי נתוני המל"ג נשים מהוות כיום כ-60% מכלל הסטודנטים, ולרוב בכל אחד מהתארים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל (תואר הראשון – 59%, תואר השני – 65%, תואר השלישי – 54%)**. לכן התיקון יהווה פגיעה ישירה בנשים הלומדות, שעתידות להוות נדבך מרכזי מכלל המועסקים בכלכלה הישראלית. בנוסף, תיקון זה מהווה נסיגה מהמאבק שמתנהל כבר שנים לביטול התשלומים אלו לחלוטין עבור הסטודנטים והסטודנטיות ומשית נטל נוסף, דווקא בשעה שחלק גדול מאוכלוסייה הזו נרתם למאמץ ההגנה על מדינה, על חשבון העתיד התעסוקתי שלהם ושלהן.

3. תמיכת המגזר הציבורי בהתמודדות הממשלה עם השלכות המשבר הכלכלי הנובע מ-"מלחמת חרבות ברזל"- 205-208:

בסעיף זה מוצע להנחות את הממונה על השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר לנקוט צעדים לריסון וצמצום הוצאות השכר במגזר הציבורי למרות ההסכמים שנעשו בנושא. ההחלטה שנבחרה מציגה פגיעה במשכורת דווקא של עובדי ועובדות המגזר הציבורי- האנשים שנרתמו לחזק את העורף ולשקם את הנשבר. לאור העובדה שנשים מהוות לרוב מבין המועסקים והמועסקות במגזר הציבורי ושירות המדינה (63%)¹, משמעות ההחלטה היא הכבדה נוספת על היכולת של נשים להתפרנס בכבוד, בנוסף להעמקת פערי השכר. שכן בעוד שהשכר במגזר הפרטי השכר יוכל להתעדכן בהתאם למחירי השוק שעולים, השכר במגזר הציבורי ישאר תקוע מאחור. חשוב לציין בהקשר לכך כי מבין מדינות ה-OECD ישראל נמצאת בתחתית הטבלה בצמצום פערי השכר שעומדים על כ-31.3%², וכי לפי משרד התעסוקה בשנת 2019 ההכנסה הממוצעת של אישה שכירה עמדה על 8,308 ש"ח לחודש, לעומת 12,193 ש"ח לחודש לגבר – פער שכר של 32%³.

4. צמצום עיוותי מס באפיקי חיסכון לטווח בינוני- עמודים 208-210:

על פי ההצעה החל מיום 1.1.25 הריבית והרווחים שיצברו בקרן ההשתלמות מהמועד שבו הפכה לנזילה (בתום 6 שנים) יהיו חייבים במס. שיעור המס יהיה בהתאם לקבוע בפקודת מס הכנסה והוא ישולם במועד שבו הכספים יימשכו מהקרן. השינוי יחול רק על רווחים חדשים שיצברו מתחילת שנת 2025 ואילך ולא ישפיע על רווחים שנצברו לפני מועד זה. בעוד התיקון יכול להוות להכנסה ראויה למדינה כאשר מדובר על מקצועות עם שכר גבוהה כמו למשל תחומי הבריאות, אך הוא עלול לפגוע משמעותית בשכבות הביניים- למשל במקצועות ההוראה השונים, תחומי הבריאות ועוד. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מ-2018, כפי שהם נותחו על ידי שדולת הנשים בישראל, אלו הם בדיוק המקצועות בהן נשים מהוות הרוב מכלל המועסקים בישראל: טיפול בילדים וסייעות (96%), טיפול סיעודי וסייעות בריאות (86%), הוראה בבית ספר יסודי וגננות (86%)⁴. כך בעוד שבתחומי הבריאות העובדים יוכלו להעביר את הכספים המושקעים בחסכון של קרן ההשתלמות לאפיקי השקעה אחרים כגון תשלומים מבוססי מניות, מקצועות הביניים, ובעיקר הנשים שמעוסקות בהם, יישאו את עיקר הנטל של התיקון המוצע על כתפיהן. בכך היכולות שלהן לחסוך או להסיט את הכסף להכשרה תעסוקתית נוספת, יפגעו משמעותית.

5. הוראת שעה לעניין הקפאת תיאום סכומים בחקיקת המס ובחוק להגדלת שיעור ההשתתפות בכוח העבודה ולצמצום פערים חברתיים (מענק עבודה)- עמ' 237-240:

מוצע להקפיא את ההצמדה של מדרגות מס הכנסה, שווי נקודות הזיכוי והסכומים המתואמים לפי פקודת מס הכנסה למדד המחירים לצרכן, בדומה לסעיף הראשון במסמך. פגיעה בערך של נקודות זיכוי היא פגיעה בכלל הציבור, אבל בהקשר לאוכלוסיית הנשים בישראל, מדובר באמצעי יעיל המשמש לצמצום פערי שכר מגדריים ושילוב נשים בשוק התעסוקה. זאת בעקבות ההטבה המעניקה חצי נקודת זיכוי ממס לנשים (1,452 ש"ח נכון לשנת 2024). תיקון זה עלול להוות פגיעה משמעותית ביכולת ההשתכרות והעמקת פערי השכר ולכן יש להסירו מהתוכנית הכלכלית.

כמו כן, המשמעות של הקפאת הצמדה למדד עבור מס הכנסה שלילי, מענקי עבודה, בזה שהמענק לא מוצמד הערך של מענק העבודה קטן ביחס למציאות המשתנה. כאשר גם שכר המינימום וגם המענקים מוקפאים, המוטיבציה של נשים לצאת לשוק העבודה נפגעת, שכן אין תמריץ כלכלי ברור לעבוד ולהתמיד בתעסוקה בתנאים המקשים על קיום בכבוד. בעיקר בתקופת מלחמה בה מסגרות חינוכיות

¹ מכון המידע והמחקר של הכנסת, ייצוג נשים במגזר הציבורי, 2019.

² גולדברג יעקב, "הפער עלה ל-34% – ומאז לא פורסמו נתונים: אלו הפרשי השכר בין גברים ונשים בעולם ובישראל", אתר מאקו.

³ אתר משרד העבודה, "נתוני תעסוקת הנשים", 2019.

⁴ יערה מן, "כשתהיי גדולה: הסללה מגדרית וחלוקה תעסוקתית בישראל", שדולת הנשים בישראל

לעיתים נסגרות בשל איום בטחוני או חוסר תנאים מיגוניים הולמים לתלמידות. בכך הקפאת המגנונים המרכזיים המיועדים לצמצום פערים בין המינים, תעצים את אי-השוויון המגדרי- נשים ישתלבו פחות בשוק העבודה, והחוסן הכלכלי והאישי שלהם ימצא בסיכון.

לסיכום, אנו מודעות לכך כי בעקבות ההשלכות של הלחימה הממושכת והמציאות המורכבת בה אנו חיים וחיות, כולנו נדרשות לשאת בנטל ולבצע התאמות כלכליות הכרחיות. עם זאת, אין מקום לנקיטת צעדים שעלולים להחמיר את אי-השוויון הכלכלי ולפגוע במעמדן של נשים בכלל ובשוק התעסוקה בפרט. לכן, אנו פונות אל ועדת הכספים בבקשה לדרוש ממשד האוצר להסיר מהתוכנית את הסעיפים שהוצגו, ולהציג כאלטרנטיבה מדיניות כלכלית שתעודד מנועי צמיחה, תצמצם פערים, תגן על זכויות נשים ותשקף שוויון וצדק חברתי בכלכלה ובחברה.

בברכה,

ארגוני הנשים

